

ШВЕЦЬ Наталія Олександрівна

3 курс, бакалаври

**ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
II семестр**

Тема 1. Художні особливості музичної культури народів Східної Європи у загальносвітовому контексті: головні культуротворчі чинники.

Тема 2. І. Стравінський: національне та космополітичне у творчості: постать, світогляд, естетика, стиль.

Тема 3. Проблема національного у творчості І. Стравінського. Новий балетний формат як синтетичне явище культури: “Петрушка”, “Весна Священна”.

Тема 4. С. Прокоф’єв: парадокси еволюції світосприйняття та стилю на тлі культурно-історичних подій доби.

Семінар. Театр представлення як загальнокультурна тенденція; сатира та пародія в опері “Любов до трьох помаранчів” С. Прокоф’єва.

Семінар. Нові тенденції у симфонічній культурі першої половини ХХ століття: екзистенційні концепти симфонічного стилю С. Прокоф’єва.

Тема 5. Митець, влада, доба: колізії творчої долі Д. Шостаковича у світлі культурологічних концепцій деміфологізації. Особистість та суспільство у концептуальній складовій оперного твору: «Катерина Ізмайлова» Д. Шостаковича.

Тема 6. Симфонія як історичний літопис епохи: особливості симфонічного стилю Д. Шостаковича.

Семінар. Особливості поетики камерно-інструментальної музики першої половини ХХ століття: камерно-інструментальна творчість Д. Шостаковича.

Семінар. Проблеми пізнього стилю як відображення домінуючих культурних процесів: симфонічний стиль пізнього періоду творчості Д. Шостаковича.

Тема 7. “Нова фольклорна хвиля” в музичній культурі другої половини ХХ століття.

Тема 8. Композиторська творчість 70-80-х років ХХ сторіччя у культурному діалозі музичних епох. Стельові пошуки періоду поставангарду.

Семінар. Процеси оновлення жанру симфонії у другій половині ХХ століття (на прикладі симфонічної творчості А. Шнітке).

Тема 9. Особливості музичного авангарду в Східній Європі: діалог культур. Індивідуальний стиль Е. Денісова.

Семінар. Філософсько-релігійна тематика в музичній культурі Східної Європи другої половини ХХ століття (на прикладі творчості С. Губайдуліної).

Тема 10. Від етнографічного до універсального: культурний синтез в творчості К. Шимановського.

Семінар. Чеська музична культура в ХХ столітті. Загальні стильові риси творчості Л. Яначка та Б. Мартіну.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

І. Стравінський: Весна Священна, Петрушка, Історія солдата, Пульчинела, Гра в карти; Симфонія псалмів, “Колискові ката”.

С. Прокоф'єв: I, V, VII симфонії, Швидкоплинності, Сарказми, сонати №№3,5,7,9. Фортепіанні концерти №№ 1, 2; “Любов до трьох памаранців”.

Д. Шостакович: Катерина Ізмайлова, Антиформалістичний райок; симфонії: I, V, VII, VIII, XIV, XV; 2 томи „Прелюдії та фуги”.

Музичний авангард: *А. Волконський* Цикл «Musika stricta», “Концерт, що мандрує”. *М. Каретніков* Струнний квартет (1963). *А. Караманов* Цикл симфоній “Совершишася” (1965-1966). *А. Шнітке* Музика для камерного оркестру (1964). *Е. Артем'єв* “Дванадцять поглядів на світ звуку: варіації на один тембр” (1969). *Р. Леден'єв* “Шість п'єс для арфи і струнного квартету” (1966), “Сімь настроїв для камерного ансамблю” (1967), “Три ноктюрни для камерного оркестру” (1967) та ін.

«Нова фольклорна хвиля»: *Р. Щедрін* Поеторія (1968), “Дзвони”, хор “Казнь Пугачова”, концерт для оркестра “Озорні частушки” и др. *Н. Сідельніков* “Російськи казки”. *Е. Денісов* “Плачи”. *С. Слонімський* “Пісні вольниці” (1961), “Песнохорки”. *Б. Тищенко* Сюїта “Суздаль”, “Сумні пісні” (на ст. І. Бродського), “Три пісні на стихи Маріни Цветаєвої”. *В. Гаврілін* “Російський зошит”, “Передзвони”. *Г. Свірідов* “Поєма пам'яті Сергія Єсеніна”, “Патетична ораторія”; музика до к/ф “Заметіль”, “Час уперед!”, “Курськи пісні”, кантата “Сумні пісні” на сл. О. Блока, кантата “Сніг йде”, “Весення кантата”, “Нічні хмари”; хоровий концерт “Пушкінський вінок”.

А. Шнітке Concerto grosso №1, Фортепіанний квінтет, Реквієм, Альтовий концерт; II та IV симфонії.

Е. Денісов Віолончельний концерт, “Реквієм”, п'єса “Перед закатом”.

С. Губайдуліна “Offetorium” та ін.

К. Шимановський III симфонія, “Stabat Mater”, “Харнасі”.

В. Лютославський “Траурна музика для струнного оркестру”, “Книга для оркестру”, Концерт для фортепіано з оркестром.

К. Пендерецький “Трен”, “Dies irae” та ін.

ТЕМИ ДЛЯ ПИСЬМОВИХ РОБІТ НА МОДУЛЬНОМУ КОНТРОЛІ:

1. “Російська тема”, стильові лінії, жанрова спрямованість, образний діапазон та музична мова в перший період творчості І. Стравінського.
2. Музична мова та жанри інструментального бароко в музиці І. Стравінського.
3. Жанровий синтез симфонії і кантати в “Симфонії псалмів” І. Стравінського.
4. Авторський задум І симфонії С. Прокоф’єва в контексті стильових пошуків неокласицизму.
5. Тенденції стильового оновлення концепції оперного жанру в творчості С. Прокоф’єва на прикладі опери “Любов до трьох памаранчів”.
6. Симфонізм Д. Шостаковича: музична спадкоємність традицій та масштаби новаторства. Жанрова типологія симфоній.
7. Загадки авторського задуму XV симфонії Д. Шостаковича.
8. “Варшавська осінь” і радянський музичний авангард: стильові експерименти в галузях серійної, серіальної, сонорної технік, електронної музики.
9. Поліфонія традицій в музичному стилі Г. Свірідова.
10. Російська література в музиці Р. Щедрина (О. Пушкін, Н. Гоголь, Л. Толстой, А. Чехов, Н. Лесков, В. Набоков, А. Твардовський та ін.).
11. Риси симфонії-драми в жанрах А. Шнітке: драматична концепція форми.
12. Синтез жанру симфонії і циклу грегоріанської меси в II симфонії А. Шнітке.
13. Риси стилю Е. Денісова в п’єсі “Перед закатом”.
14. Втілення традицій старопольської і старовинної європейської музики в кантаті “Stabat Mater” К. Шимановського.
15. Стильові пошуки в творчості К. Пендерецького.
16. Композиторська та фольклорна діяльність Л. Яначка.
17. Стильові тенденції в творчості Б. Мартіну.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ВИМОГИ

1. Специфіка еволюції творчості І. Стравінського.
2. І. Стравінський: загальна характеристика “російського періоду” творчості.
3. Естетика нового російського балету на прикладі “Весни Священної”.
4. І. Стравінський “Петрушка”: концепція, драматургія, стиль.
5. I симфонія С. Прокоф’єва в контексті стильових принципів неокласицизму.
6. Авторський задум VII симфонії С. Прокоф’єва.
7. Особливості еволюції фортепіанного стилю С. Прокоф’єва (на прикладі “Сарказмів”, “Швидкоплинностей”, сонат №№ 3,5,7,9).

8. Характеристика раннього періоду фортепіанного стилю С. Прокоф'єва /1909-1918 рр./ (на прикладі “Сарказмів”, “Швидкоплинностей”).
9. Характеристика “паризського періоду” фортепіанного стилю (на прикладі V сонати, “Думок” та ін.).
10. “Любов до трьох памаранчів”: сатира та пародія в опері.
11. Д. Шостакович – оперний драматург.
12. Загальна характеристика симфонічної творчості Д. Шостаковича (жанрова типологія симфоній, трактовка циклу, концепція, драматургія, конфлікт, образно-тематичні та інтонаційні сфери, традиції світового симфонізму).
13. Д. Шостакович: драматургія VIII симфонії.
14. Авторський задум XIV симфонії.
15. Загадки авторського задуму XV симфонії
16. “Катерина Ізмайлова”: особливості драматургії.
17. Музичне життя 50-60-х років XX століття в російській радянській художній культурі: загальна картина. Експериментальні стильові пошуки в творчості представників радянського музичного авангарду 50-60-х років XX століття.
18. Жанрово-стильові пошуки композиторів “нової фольклорної хвилі”.
19. Поліфонія традицій в музичному стилі Г. Свірідова.
20. “Поема пам'яті Сергія Єсеніна” Г. Свірідова: авторський задум, образно-інтонаційні особливості та драматургія циклу.
21. Жанр маленької кантати в творчості Г. Свірідова: шляхи реалізації.
22. Проблеми музичного стилю в творчості А. Шнітке.
23. Драматична концепція форми в музиці А. Шнітке.
24. Синтез жанру симфонії і циклу грегоріанської меси в II симфонії А. Шнітке. Музична мова II симфонії.
25. Філософський зміст, авторський задум та стилістична картина IV симфонії А. Шнітке.
26. Риси індивідуального стилю Е. Денісова (на прикладі “Реквієму”, п'єси “Перед закатом”).
27. Релігійні теми та сакральна символіка в інструментальній творчості С. Губайдуліної: шляхи реалізації.
28. Скрипичний концерт “Offetorium” С. Губайдуліної: художній зміст та засоби музичної реалізації авторського задуму.
29. Загальні тенденції художнього мислення та симфонічні пошуки композиторів “Молодої Польщі” (Карлович, Ружицький, Шимановський).
30. Періодизація та стильові тенденції в творчості К. Шимановського: естетика, витоки та еволюція стилю, стильові відкриття.
31. Зміст та драматургія III симфонії К. Шимановського.
32. Нові стильові тенденції в польській музичній культурі другої половини XX століття (стильовий аспект огляду творчості В. Лютославського та К. Пендерецького).

33. Художні тенденції, регіональні напрямки, персоналії, традиція та новаторство в музичній культурі Чехії та Словаччини першої половини ХХ століття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

• І. Стравінський

- Бентя Ю. Музичний рух «Стравінський - Україна» // *Artкурсив.* - К., 2010. - № 4. - С. 23-28.
- Герас Н. «Весна священна» І. Стравінського. Ладо-інтонаційний аналіз // *Українське музикознавство.* - К., 1967. - Вип. 2. - С. 190-211.
- Гливинський В. Про вплив мелодики барокко на музичну мову І. Стравінського // *Українське музикознавство.* - К., 1988. - Вип. 23. - С. 74-79.
- Губанов Я. Джаз як додатковий стилевий елемент в музиці І. Стравінського // *Українське музикознавство.* - К., 1986. - Вип. 21. - С. 75-87.
- Дубініна О. Метаморфози релігійної програмності в творах І. Стравінського // *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського.* - К., 2006. - Вип. 59. - С. 134-140.
- Альшванг А. Балет Петрушка Стравинского // *Он же. Избр.соч.* В 2-х тт. М., 1964. Т.1.
- Асафьев Б. О музыке XX века.
- Асафьев Б. В. Книга о Стравинском. Л., 1977.
- Асафьев Б. Петрушка // Асафьев Б. Критические статьи, очерки, рецензии.
- Бенуа А. Мои воспоминания. М., 1980.
- Вершинина И. Ранние балеты Стравинского. М., 1967.
- Друскин М. Игорь Стравинский. Л., 1982.
- Стравинский И. Диалоги Л., 1971.
- Сергей Дягилев и русское искусство // *Сб. ст. под ред. И. С. Зильберштейна.* М., 1982. Т.1,2.
- Фокин М. Против течения. М.-Л., 1962.

• С.Прокофьев

- Андросова Д. Футуристичні виходи творчості С. Прокоф'єва на прикладі ранніх фортепіанних сонат композитора // *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство.* - О., 2014. – Вип. II (1) 2014. - С. 189-193.
- Боровик І. С.Прокоф'єв. Камерно-інструментальна творчість // *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського.* - К., 2009. - Вип. 82. - С. 227-236.

Войціцька К. Радянські твори С. Прокоф'єва: демарш чи кітч? (на прикладі сюїти «Пісні наших днів» та кантати «Здравиця») // Музикознавчі студії інституту мистецтв ВНУ ім. Лесі Українки та НМАУ ім. П. І. Чайковського: Зб. наук. праць. - Луцьк, 2009. - С. 154-164.

Воловець Н. Скрипкові сонати С. Прокоф'єва в контексті еволюції жанру // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць. - К., 2005. - Вип. 29. - С. 265-268.

Іванченко В. Поліфонізм Прокоф'єва // Музика. - К., 1975. - № 4. - С. 4-5.

Корчова О. «Нова простота» С. Прокоф'єва в контексті ідей музичного модернізму // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського. - К., 2011. - № 4 (13) 2011. - С. 48-54.

ИРМ. Т. 10-А. М., 1997. (очерки о творчестве Скрябина, Стравинского, Прокофьева).

Асафьев Б. Прокофьев – пианист // Асафьев Б. Критические статьи, очерки, рецензии.

Гаккель Л. Фортепианная музыка XX века. Л., 1976.

Дельсон В. Фортепианное творчество и пианизм Прокофьева. М., 1973.

Друскин М. Музыкальный театр Прокофьева.

Друскин М. Избранное. Монографии. Статьи.

Енукидзе Н. Оперная пародия начала века и русский музыкальный и театр 20-30-х годов // Шостаковичу посвящается: сб.ст. к 90-летию композитора.

Курченко А. «Скифство» в русской музыке начала XX века // В кн.: Из истории русской и советской музыки. Вып 2.

Орлов Г. Русский советский симфонизм

Ржавинская О. Огненный ангел и 3 симфония // Советская музыка. 1976. №4.

Слонимский Ю. Черты симфонизма Прокофьева // В сб.: Музыка и современность.

Тараканов М. Симфонии Прокофьева.

Тукова И. Проблема жанровой типологии в симфониях С. Прокофьева // Музыкальная культура: история и современность.

Шнитке А. 7 симфония Прокофьева // кн. 55 советских симфоний.

• Д. Шостакович

Шостаковичу посвящается: Сб.ст. к 90-летию композитора (1906-1996). М., 1997.

Акопян Л. Феномен Шостаковича: опыт феноменологии творчества. СПб, 2004.

Акопян Л. «Художественные открытия» Четырнадцатой симфонии // Музыкальная академия. 1997. №4.

- Новая жизнь традиций в советской музыке. Статьи. Интервью. М., 1989.
- Арановский М. Инакомыслящий // Музыкальная академия. 1997. №4.
- Арановский М. Пятнадцатая симфония Шостаковича и некоторые вопросы музыкальной семантики // Вопросы теории и эстетики музыки. Вып. 15. Л., 1978.
- Бобровский В. О некоторых чертах стиля Шостаковича шестидесятых годов. Статья первая // Музыка и современность Вып. 8. М., 1974.
- Бобровский В. Претворение жанра пассакальи в сонатно-симфонических циклах Д. Шостаковича // Музыка и современность Вып. 5. М., 1962.
- То же: Бобровский В. П. Статьи и исследования. – М., 1990.
- Бобровский В. Шостакович в моей жизни // Советская музыка. – 1991. - №9.
- Бобровский В. Последнее сочинение Шостаковича // Проблемы музыкальной науки. Вып. 6. М., 1985.
- Богданова А. Оперы и балеты Шостаковича.
- Валькова В. Метафизика детского в творчестве Д. Шостаковича // Русская музыкальная культура. Современные исследования. М., 2004.
- Валькова В. Сюжет Голгофы в творчестве Шостаковича // Шостакович: между мгновением и вечностью. Спб., 2000.
- Валькова В. «Рыдать над смешным»: традиции русского юродства в творчестве Шостаковича // Искусство XX века: парадоксы смеховой культуры. Н.Новгород, 2001.
- Горюхина Н. А. Потрясающий душу Реквием (статья о 14 симфонии).
- Енукидзе Н. Оперная пародия начала века и русский музыкальный и театр 20-30-х годов // Шостаковичу посвящается: сб.ст. к 90-летию композитора.
- Житомирский М. Д. Шостакович // Музыкальная академия. 1993. №3.
- К обсуждению 24 прелюдий и фуг Д.Шостаковича // Советская музыка. 1951. №6.
- Корев Ю. О Пятнадцатой симфонии Шостаковича // Советская музыка. 1972. №9.
- Левая Т. Поэтика иносказаний // Музыкальная академия. 1999. №1.
- Левая Т. Тайна великого искусства (О поздних камерно-вокальных циклах Д. Шостаковича) // Музыка России. Вып.2. М., 1978.
- Левина И. Об эволюции принципов циклической драматургии в квартетах Д. Шостаковича // Проблемы музыкальной драматургии XX века. М., 1983.
- Мазель Л. Симфонии Шостаковича. /Путеводитель/. М., 1960.
- Мейер К. Шостакович. Жизнь. Творчество. Время. СПб, 1998.
- Орлов Г. «При дворе торжествующей лжи». Размышления над биографией Шостаковича // Д. Д. Шостакович. Сб.ст. к 90-летию со дня рождения. СПб., 1996.

Орлов Г. Симфонии Шостаковича. Л., 1961.

Письма к другу: письма Д. Д. Шостаковича к И. Д. Гликману. М.- СПб., 1993.

Сабина М. Было ли два Шостаковича? // Музыкальная академия. 1997. №4.

Сабина М. Шостакович-симфонист: Драматургия. Эстетика. Стиль. М., 1976.

- **Друга половина ХХ століття**

Григорьева Г. Стилевые проблемы русской советской музыки второй половины ХХ века. – М., 1989.

Никитина Л. Советская музыка: история и современность. М., 1991.

Русская музыка и ХХ век / Сост. М. Арановскийю - М., 1997.

Музыка из бывшего СССР / Сост. Ценова В. В 2-х т. М., 1994, 1996.

История современной отечественной музыки. Вып.3. (1960-1990) / Сост. Е. Б. Долинская. М., 2001.

- **Радянський музичний авангард**

Арановский М. Симфонические искания. Л., 1979.

Григорьева Г. Истинно русский композитор: о музыке Н. Сидельникова // Музыка из бывшего СССР / Сб.ст. Вып.2. М., 1996.

Каретников Н. Темы с вариациями. М., 1990.

Катунян М. Эдуард Артемьев: архитектор и поэт звука // Музыка из бывшего СССР / Сб.ст. Вып.2. М., 1996.

Никитина Л. Камерно-инструментальная музыка // История современной отечественной музыки. Вып.3. 1960-1990. М., 2001.

Тараканов М. Драма непризнанного мастера. О творчестве Николая Каретникова // Музыка из бывшего СССР / Сб.ст. Вып.1. М., 1994.

Холопов Ю. Инициатор: о жизни и музыке Андрея Волконского // Там же.

Холопов Ю. Аутсайдер советской музыки: Алемдар Караманов // Там же.

Холопова В. Лабиринты творчества Романа Леденёва // Музыка из бывшего СССР / Сб.ст. Вып.1. М., 1994.

- **«Нова фольклорна хвиля»**

Земцовский И. Фольклор и композитор. Теоретические этюды. Л-М., 1978.

Новая жизнь традиций в советской музыке. Статьи, интервью. М., 1989.

Советская музыка на современном этапе. Статьи, интервью. М., 1981.

Стилевые искания в музыке 70-80-х годов ХХ века. Ростов-на-Дону, 1994.

Рыцарева Н. Композитор Сергей Слонимский. П., 1991.

Музыка России Вып. 6,7. М., 1986, 1988.

• **Г. Свірідов**

Аркадьев М. Лирическая вселенная Свиридова // Русская музыка и XX век. – М., 1997.

Георгий Свиридов: Сб. статей. – М., 1971.

Георгий Свиридов: Сб. статей и исследований. – М., 1979.

Кирнарская Д. Из города Китежа. Беседа с Г. В. Свиридовым // Московские новости. №85. 10-17 декабря 1995 г.

Книга о Свиридове: Размышления. Выступления. Статьи. Заметки. – М., 1983.

Музыкальный мир Георгия Свиридова: Сб. статей. – М., 1990.

Непомнящий В. Вне суеты. Музыкальный мир Георгия Свиридова // Новый мир. – 1991. - №2.

Свиридов Г. Музыка как судьба / Вступ. статья А. Белоненко. – М., 2002.

Свиридов Г. ПСС / Вступ. статья А. Белоненко. – М.- СПб., 2001.

Свиридов Г. Полный список произведений / Вступ. статья А. Белоненко. – М.- СПб., 2001.

• **Р. Щедрін**

Комиссинский В. О драматургических принципах Р. Щедрина. – М., 1978.

Косачева Р. Заметки о новаторстве и традициях оперного жанра (опера Р. Щедрина «Мертвые души») // Советская музыкальная культура. История. Традиции. Современность. – М., 1980.

Лихачева И. 24 прелюдии и фуги Р. Щедрина. – М., 1975.

Лихачева И. Музыкальный театр Родиона Щедрина. – М., 1977.

Обсуждаем «Поэторию» Р. Щедрина // Советская музыка. – 1969.- №11.

Симфонические произведения Родиона Щедрина. ВААП.М., 1976.

Тараканов М. Творчество Родиона Щедрина. – М., 1980.

Холопова В. Неизвестный Щедрин // Музыкальная академия. – 1998. - №2.

Холопова В. Путь по центру. Композитор Родион Щедрин. – М., 2000.

Черкашина М. «Мертвые души» - в партитуре и на сцене // Музыка России. – М., 1980. №3.

Щедрин Р. Монологи разных лет / Сост. Я. Платек. Комментарии Е. Власовой. – М., 2002.

• **А. Шнітке**

Альфреду Шнитке посвящается. Вып.2 – М., 2001.

Вобликова А. «Литургические» симфонии А. Шнитке в контексте соотнесения культа и культуры // Музыкальная академия. – 1994. – №5.

Ивашкин А. Беседы с Альфредом Шнитке. – М., 1994.

Ивашкин А. Шостакович и Шнитке. К проблеме большой симфонии // Музыкальная академия. – 1995. – №1.

Леденёв Р. Судьба // Альфреду Шнитке посвящается. Вып.2 – М., 2001.

Холопова В., Чигарёва Е. Альфред Шнитке. – М., 1990.

Шульгин Д. И. Годы неизвестности Альфреда Шнитке. Беседы с композитором. – М., 1993

.

• **Е. Денисов**

Курбатская С., Холопов Ю. Пьер Булез. Эдисон Денисов: Аналитические очерки. – М., 1998.

Музыка Эдисона Денисова: Материалы научной конференции, посвященной 65-летию композитора / Ред.-сост. В. Ценова. – М., 1995.

Пространство Эдисона Денисова: Материалы научной конференции, посвященной 70-летию композитора / Ред.-сост. В. Ценова. – М., 1999.

Свет. Добро. Вечность. Памяти Эдисона Денисова. Статьи. Воспоминания. Материалы / Ред.-сост. В. Ценова. – М., 1999.

Холопов Ю., Ценова В. Эдисон Денисов. – М., 1993.

Ценова В. Неизвестный Денисов: Из Записных книжек (1980/81 – 1986, 1995). – М., 1997.

Шульгин Д. Признание Эдисона Денисова: По материалам бесед. – М., 1998.

• **С. Губайдулина**

Губайдулина С. «Дано» и «задано». Интервью О. Бугровой // Музыкальная академия. – 1994. - №3.

Губайдулина С. И это – счастье. Интервью Ю. Макеевой // Советская музыка. – 1988. - №6.

Кудряшов А. Русская константа в произведениях Софии Губайдулиной 70 – 80-х годов // А. С. Пушкин: эпоха, культура, творчество. Традиции и современность. Ч.2. – Владивосток, 1999.

Кудряшов А. Об особенностях ладогармонического устройства «Сада радости и печали» С. Губайдулиной // Музыка. Язык. Традиции. Проблемы музыкознания. – Вып. 5. – Л., 1990.

Холопова В. Николай Бердяев и София Губайдулина: в той же части Вселенной // Советская музыка. – 1991. - №10.

Холопова В., Рестаньо Э. София Губайдулина. – М., 1996.

Холопова В. София Губайдулина. Путеводитель по произведениям. – М., 2001.

Ценова В. Числовые тайны музыки Софии Губайдулиной. – М., 2000.

• **К. Шимановський, В. Лютославський, К. Пендеревський**

- Бэлза И. История польской музыкальной культуры Т.1. М., 1954.
Вольныйский Э. Кароль Шимановский. Л., 1974.
Голяховский С. Кароль Шимановский // Кароль Шимановский. М., 1982.
Ивашкевич А. Встречи с Шимановским // Там же.
Ивашкевич А. Кшиштоф Пендеревский. М., 1983.
История зарубежной музыки. XX век. М., 2005.
Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. М., 1976.
Кокорева Л. Музыкальная культура Польши XX века. М., 1997.
Лютославский В. Статьи, беседы, воспоминания. М., 1995.
Никольская И. От Шимановского до Лютославского и Пендеревского. М., 1990.
Никольская И. Кароль Шимановский // Музыка XX века. Ч.2. Кн.5. М., 1987.
Шимановский К. Избранные статьи и письма. М., 1963.
Шимановский К. Воспоминания. Статьи. Публикации. М., 1984.

• **Л. Яначек, Б. Мартину**

- Богуслав Мартину. К 100-летию со дня рождения (материалы научной конференции): Сборник научных трудов МГК / Сост. Н. А. Гаврилова. М., 1993.
Гаврилова Н. Богуслав Мартину. М., 1974.
Гаврилова Н., Полякова Л. Богуслав Мартину // Музыка XX века. Очерки. Ч.2. Кн. 5А. М., 1987.
Мигуле Я. Богуслав Мартину М., 1981.
Полякова Л. Леош Яначек // Музыка XX века. Очерки. Кн.2. М., 1977.
Полякова Л. Оперное творчество Л.Яначека. М., 1960.
Фогель Я. Леош Яначек. М., 1982.